

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertationes De Actibus Humanis

Karchne, Simon

Augustæ Vindelicorum & Græcensis, 1716

§. V. An, ut actus sit moraliter honestus, aut inhonestus necesse sit illum fieri ex motivo honestatis, vel inhonestatis?

urn:nbn:de:hbz:466:1-39981

raciones repellere, in dubio consensus, prudenter praesumit se non consensisse saltem plene: oppositum praesumendum, quando est laxa conscientiae, solentque consentire, aut de bona conscientia parum curare.

Sexto, post plenam advertentiam si praecise voluntas est tepida, ac negligens in repressione pravae suggestionis, seu non tam cito, ac ferventer resistit cum firma voluntate, non consentiendi, est duntaxat veniale.

Ex hoc indicio colligitur veritas doctrinae à S. Ignatio nondum literis exculato traditae in libello *Exercitiorum de examine conscientiae* verbo de cogi-

tatione à Sede Apostolica approbato. *Peccat autem inquit leviter aliquis, seu venialiter, quando in suborta peccati mortalis cogitatione, aliquantulum immoratur, quasi auscultando, vel quando obiter aliquam sensus delectatione afficitur, vel in ea recundenda sese exhibet negligentem.*

Septimo ex perseverantia sensibilis voluptatis post perfectam cognitionem ejusdem non colligitur consensus, quia appetitus sensitivus non obedit despotice voluntati imperanti per

num. 495.

§. V.

An, ut actus sit moraliter honestus, aut inhonestus, necesse sit illum fieri ex motivo honestatis, vel inhonestatis?

541. **I**N secunda parte quaestionis praesentis omnes concorditer apud Izquierdo *de DEO D. 35. num. 141.* allerunt: ut actus sit inhonestus, necessarium non esse, ut ejus motivum sit turpitudine, aut finis vitij, ad quod spectat. Ad rationem malae actionis, verba sunt Vasq. *1. 2. D. 73. cap. 7. num. 32.* non requiritur, ut affectus feratur in opus malum propter ipsam malitiam (imo sic ferri in malum est impossibile, alias malum ut tale amaretur) neque

propter ipsum opus malum secundum se, aut sub aliqua peculiari ratione, sed sufficit indirectum voluntarium etiam ex ignorantia vincibili. Quapropter *Disp. 51. cap. 3. num. 12. junct. 20.* tradit actum morale malum malitiam desumere etiam ex medio malo secundum se considerato praeter illam, quam habet à fine, ut si quis occidat propter furtum, occisio haec est mala malitia tum furti, tum homicidij: ut enim malitia desumatur ex re volita, non requiritur, ut sit volita ex

Fff 2

hoc

Loc, aut illo motivo, sed satis est esse volitam quovis modo, etiam indirectè interdum, ut constituat eandem speciem peccati, quam constitueret expressè volita. E.g. sive quis ex odio, sive ex avaritia, sive ex alio motivo velit occisionem hominis, est ejusdem generis peccatum in esse homicidij; licet illi adjuncta sint alia species peccati, puta odij, avaritiæ, &c. quia, inquit, ad malitiam pauciora requiruntur: quàm ad bonitatem: ad malum enim sufficit quisque defectus requisitorum ad bonitatem; bonum verò postulat integram causam. Teste Dionysio *de Divin. Nominib.* c. 4.

Econtra ut actio sit bona, requiritur bonum objectum, & esse volitum propter se ipsum, vultque actum Electionis medijs non solum indifferentis, sed etiam honesti sumere speciem ex solo fine, nullam verò ex medio secundum se considerato ut tali, etsi honesto.

Tria sunt necessaria, ut actus sit moraliter studiosus; nempe ut sit actus alicujus virtutis, sit circa objectum bonum, fiat à sciente, & propter ipsum actum virtutis, hoc est, propter honestatem virtutis, unde operans opus virtutis alicujus E.g. justitiæ allectus bonitate delectabilis aut alterius virtutis faciet justum, sed non justè. Ut ergo in aliqua virtutis materia acquiratur habitus virtutis ad eam spectans, necesse est, ut fiat propter ipsum opus, seu honestatem talis virtutis, & non propter aliud motivum. Idcirco, dum quis eligit opus unius virtutis ex intentione finis alterius virtutis e.g. opus temperantiæ, aut ca-

stilitatis ex voto, seu ex fine Religionis, electio non est honesta honestate temperantiæ, & castitatis, sed virtutis Religionis, id est, electio hæc solam habet bonitatem finis.

542. Doctrinæ huic Patris Vasq. si opponas S. Th. 2. 2. q. 124. Art. 2. ad 2. quod Martyrium sit opus elicitum à fortitudine, & substantialiter ad eam pertineat, sit autem actus imperatus à charitate, ergo est actus fortitudinis, & simul charitatis, ergo non solum charitatis. Secundo si opinio Vasquez est vera, sequitur perinde esse ex intentione charitatis eligere e.g. actum Eleemosynæ, quàm quemvis alium etiam nobilioris virtutis, foreque par meritum ex fine charitatis jejunare, ac Martyrium subire ex eodem fine, quod est omnino absurdum, cum ex circumstantia *quibus auxiliis*, quæ videtur esse in medijs, derivaretur etiam bonitas in actum.

Respondet ad primum *cit. c. 3. num. 14.* negando actum Martyrij imperatum à charitate esse simul elicitum à fortitudine, & imperatum à charitate, hoc enim non intendit S. Thomas, sed uti expressit 1. 2. q. 13. Art. 1. in Corp. opus illud materialiter est fortitudinis (id est propria materia, circa quam fortitudo elicere solet affectum suum proprium) formaliter autem esse opus charitatis, quod perinde est, ac speciem formalem habere à charitate. Uti constat ex contextu.

Respondet ad secundum *num. 15.* quod melior sit electio operis virtutis melioris, non quod ex hoc attrahat peculiarem bonitatem specie diversam, sed quia medium tale, cum sit magis idoneum

neum, facit meliorem intentionem, & ideo est nobilior actus dare Eleemosinam ex fine charitatis, quam jejunare: per actum enim primum DEO volumus majus bonum, quam per secundum, & idcirco crescit meritum, bonitas intentionis, ac virtutis, quæ tribuit formalem rationem actui electo.

Si instes dum quis imperat ex charitatis fine actum temperantiæ, aut justitiæ, seu quia DEO bonum est, vult tale opus, quia DEO placet, DEO autem placet tale opus, quia nobis honestum est, ergo is fertur in ipsam honestatem virtutis temperantiæ aut justitiæ, vultque illud opus, ut bonum DEI est; proinde idem opus erit elicitedum à charitate, & ab alia virtute morali, puta temperantiæ, aut justitiæ.

Respondet *num* 17. bonum honestum in opere moralis virtutis est tale non respectu DEI, sed nostri, quia nobis, non DEO honestum est, hoc ipso autem, quod nobis sit honestum esse ex genere suo, aut præceptum, reperitur in eo etiam bonum DEO delectabile, cum sit opus secundum ejus voluntatem; unde dum exercemus opus temperantiæ ex charitate DEI, illud DEO volumus ut bonum ei delectabile ex complacentia illius, seu quia illi placet, non autem volumus ut DEO honestum, cum non sit DEO honestum nos comedere temperate: nec nobis volumus idem opus temperantiæ ex complacentia ut honestum, quia sic idem actus haberet duplicem finem *enim*: nempe DEUM, & hominem, ac duplicem finem *qui*: nempe honestatem virtutis temperantiæ,

& divinam bonitatem, quod negat fieri posse.

Verum quia sicut communis sententia admittit eundem actum intellectus posse esse Fidei, Scientiæ, & Opinioni: ita nullum est absurdum eundem esse actum virtutis moralis, & virtutis Theologicæ. Quæ enim inconvenientia? ut voluntas in allato casu amet opus temperantiæ propter bonitatem DEI velut finem *qui*, seu *cujus gratiâ*, & simul etiam propter honestatem relucens in mediocritate cibi, potusve sumendi.

543. Quæstio modo est de prima parte §. An sicut ad inhonestatem actus satis est advertere ad malitiam ejus, ita sufficiat ad contrahendam operis honestatem id facere ex advertentia ad hanc? Affirmat quidam Recentior apud Comptonum *hic D. 89. S. 5.* Negant reliqui, & quidem potiores petunt ad honestatem actus pro motivo ipsam honestatem, alij apud Izquierd. cit. poscunt pro motivo ejus finem virtutis, plerisque tamen hos inter se existimat convenire, quasi finis virtutis, & honestas virtutis, actus nempe externi, qui est objectum interni, unum, & idem sint. In qua sententia esse Vasq. quando finis actus interni est operatio externa operantis patet ex *num* 525. constatque ex *num* 541. & sequenti.

Potiores esto concordent cum Vasq. requirentes pro motivo ipsam honestatem, in modo tamen loquendi satis confusè explicant; licet consentiant, quod ad honestum actum non sufficiat objectum, aut hujus circumstantias esse materialiter, & directè volitas, sed debeant

habere rationem objecti formalis, id est, ideo objectum, & hujus circumstantiæ debeant esse volitæ, quia sunt honestæ. Ita Haunold. *Lib. 2. Theolog. num. 360.* Rhodes, &c.

Alij cum Herinx hic *D. 3. num. 56.* non exigunt, ut voluntas actu signato, formali, ac expresso appetat particulare honestum sub ratione honesti in genere. E.g. ideo det Eleemosynam, quia est honestum; sed sufficit, si actu velut exercito tendat in particulare objectum honestum propter se, aliàs pauci honestè operarentur defectu cognitionis universalis honestatis, quam rudes formare non possunt. Hoc sequitur Platel. *p. 2. Synopsis Curs. Theolog. num. 89.* actus inquit voluntatis debet saltem confusè, & in actu exercito tendere in objectum propter ejus honestatem ut rationem formalem. Ratio quia voluntatis prosequentiis motivum necessariò est aliqua bonitas, non utilis, aut delectabilis, seu jucundi, & commodi: nam ut bene Mœrat. *hic D. 1. S. 3.* observat, utilitas, & delectabilitas est indifferens tam ad bonum, quàm ad malum morale, ergo ab ea ut tali actus nequit evadere honestus materialiter: ergo movere debet bonitas honesta saltem confusè amata, quod fit, quoties objectum de se honestum non representatur, nec appetitur sub ratione boni utilis, vel delectabilis; tunc enim exercitè cognoscitur, & appetitur sub ratione honesti ut contracti, ac exerciti in hac materia particulari, circa quam versatur. E.g. à sublevante proximi miseriam per Eleemosynam, licet reflexè, & formaliter nihil cogitet de honestate. Econtrà ut actus sit moraliter malus, nec

confusè, aut exercitè debet amari malitia, sed satis est ponere actum malum cum advertentia ad malitiam per *n. 541.*

544. Dico primò ut actus sit moraliter honestus, non requiritur, ut ejus formale objectum motivum sit bonum honestum, Ratio quia aliàs actus charitatis puræ divinæ, aut non esset possibilis, aut, si esset possibilis, non esset honestus: utrumque est falsum, ergo etiam est falsum ad actum moraliter honestum pro motivo formali requiri bonum honestum. Major probatur quoad primam partem: pura charitas divina habet unice pro objecto divinam bonitatem, sed hæc non esset unice ejus objectum formale, siquidem actus divinæ charitatis est etiam moraliter honestus, ergo deberet moveri etiam ab honestate distincta à divina bonitate, hæc enim non est honesta: honestas namque est formaliter bonitas respectiva per *num. 499.* quæ quæ talis amari non potest non amato subjecto, cui est bona; est autem bona naturæ rationali ut tali operanti, ergo hæc deberet amari per quemvis actum honestum, proinde omnis actus honestus esset actus propriæ benevolentia: vellet enim bonum ex sui complacentia, quod proprium est benevolentia: propriæ, divina autem bonitas est absolutum bonum.

Hæc conclusio est Izquierdo *num. 150.* eadem major probatur quoad secundam partem: ille actus non est moraliter honestus, qui pro formali objecto non habet honestatem, sed actus charitatis puræ divinæ pro formali objecto non habet honestatem, ut probatum est.

545. Dico secundo: ut actus sit mora-

moraliter honestus, necesse est, ut procedat, seu moveatur à proprio suae indistincto à bono absoluto virtutis, cujus est ille actus. Ita Izquierdo *num.* 141. *juncto n.* 155.

Ut probetur conclusio notandum cum cit. Authore: de essentia cujusvis moralis virtutis esse per se, & directe intendere, procurare, & ponere bonum aliquod ut finem proprium: cujus boni positio, si præter virtutis intentionem aliunde per accidens proveniat, non spectabit ad munus proprium talis virtutis. Illud bonum, quod ut proprium finem intendit quævis virtus præter bonitatem respectivam honestatis (vi cujus formaliter respicit personam velut subjectum cui congruit) includit bonitatem absolutam, quâ in se bonus est ipse finis per *num.* 500.

Jam probatur conclusio: cujusvis virtutis proprium est adstruere aliquod bonum, ut proximè est dictum, patetque inductione omnium virtutum: sed illud bonum nequit non esse proprius finis, ergo cujusvis virtutis est adstruere bonum aliquod ut finem proprium, sed tale bonum non potest esse bonum honestum, ergo debet esse bonum absolutum explicatum *num.* 500. quod cum sit specie diversum pro diversitate finium, quos diversæ virtutes ut proprios respiciunt, exinde virtutes, & harum actus specie differunt in honestate; etsi hæc non sit formale objectum, sed bonum absolutum.

546. Porro fines virtutum sunt in triplici classe Izquierdo *num.* 147. & *num.* 146. Primo finis aliquarum virtutum coalescit partim ex aliquo morali,

partim ex aliquo, aut pluribus physicis. Sic finis proprius justitiæ est partim quid physicum, nempe collatio externa e.g. pecuniæ, partim quid morale, nempe volitio interna debiti compensativa, qualis esse non potest collatio physica externa, nisi prout subest voluntati internæ compensativæ, à qua effectivè causatur moraliter, & imperative, & simul cum hac formaliter constituit actum externum in esse finis proprii virtutis justitiæ; quapropter volitio interna, cum sit actus talis virtutis habens pro fine talem denominationem moralem actus externi à se partialiter constitutam, habet se ipsam aliquantulum pro objecto. Sic volitio solvendi debitum est actus justitiæ habens pro objecto collationem pecuniæ ut debiti solutivam, quam in esse talis volitio interna ut ejus forma extrinseca denominat & constituit.

Ejusmodi volitionum constituentium fines virtutum hujus classis objectum est explicandum ad modum, quo exponitur objectum volitionis superioris obligantis subditum medio præcepto, aut objectum volitionis, quâ quis se alteri obligat mediâ promissione, aliòve contractu, aut objectum volitionis divinæ condonandi, aut puniendi peccata, aut remunerandi merita: in quibus, nisi dicatur, quod ejusmodi volitiones sint partiale objectum, vix hoc explicari potest. Hæc omnes pro objecto habent denominationem moralem, nempe vel obligatum subditum, aut se alteri, aut peccatum condonatum, aut punitum, aut præmiatum meritum, sed omnium talium denominationum unum ex fundamentis est ipsa volitio, ergo non potest non

non se ipsam in ijs confusè contentam habere pro objecto, sicut definitio definitionis in hac definita se ipsam confusè sub conceptu communi tangit, ita Izquierdo *num. 148.* notans, quod refugientes hunc explicandi modum, ægre se valent extricare, ut videre est apud Lugo *de Penit. D. 7. S. 9.*

Similem finem respicit virtus gratitudinis, liberalitatis, misericordiæ &c. sic collatio pecuniæ, si fiat à volitione interna gratificandi, cum hac constituit finem proprium gratitudinis, si imperetur à voluntate liberali: ut misericordiæ est proprius finis virtutis liberalitatis, aut misericordiæ. Harum igitur, & similitum virtutum finis proprius constituitur partim per quid physicum, partim per quid morale.

Finis virtutum secundæ classis est quid purè physicum: sic habitus fidei finis est ipse actus fidei, virtutis veracitatis ipsa veritas, fortitudinis finis est ipsa mediocritas in irascibilibus, temperantiæ finis est ipsa mediocritas in concupiscibilibus.

Tertiæ classis virtutum finis sunt soli actus voluntatis ad eos spectantes: ejusmodi virtutes sunt habitus charitatis, & spei divinæ, virtutis benevolentiae erga se, aut alterum &c. habitus nempe charitatis pro proprio fine respicit suos actus, quos ut finem suum intendat voluntas secundum charitatem operans, sufficit, quod eos eliciat, eliciendo enim saltem æquivalenter, aut exercitè eosdem elicere intendit. Honestas materialis actus charitatis est ipsa substantia illius, quæ si præcognoscitur illi annexa

per libertatem ejusdem, actus evadit formaliter honestus ac imputabilis. Idem dic de alijs virtutibus hujus tertiæ classis.

547. Quæ Doctores nobis contrarij ex Aristotele, & rationibus pro se adducunt, plus non evincunt, quam quod nemo honeste operetur honestate certæ virtutis, nisi pro motivo habeat finem proprium talis virtutis, secus honestatem; quam esse diversam à fine proprio patet ex *num. 544. & seq.* finis enim proprius cujusvis virtutis est bonum absolutum, honestas autem est bonum respectivum.

Unde ut actus aliquis voluntatis contineat honestates plurium virtutum e.g. elemosinæ, pœnitentiæ &c. necesse est, ut per se, & directè intendat earundem virtutum fines proprios; non sufficit esse prævisos, cum munus proprium virtutis sit ponere suum finem per *num. 545.*

Et si Maurus *lib. 8. de Justitia. q. 183. num. 5.* velit singulas virtutes pro aliquando obligare ad ponendum suum proprium finem, nihilominus rectè subdit *num. 8.* easdem non obligare, ut omnia præcepta sua impleantur ex proprio fine, seu proprio formali objecto: sic præceptum justitiæ obligans ad non furandum relinquit libertatem non furandi ex quocunque motivo; præceptum stringens ad restituendum est contentum restitutione factâ ex quovis motivo.

Ex quo *num. 10.* deducit; virtutes per singula præcepta obligare duntaxat ad rem præceptam materialiter; secus ut fiat ex motivo honesto, aut non inhonesto,

sto, aut secundum nos ex fine proprio.

Hinc fieri potest, ut per eundem actum satisfiat uni præcepto, violeatur verò aliud; ut si alienum restituas ob vanam gloriam, satisfaciis justitiæ, & lædis præceptum vetans vanam gloriam: imò ejusdem virtutis præceptum unum materialiter potest impleri, & simul violari aliud per eundem actum; ut si restituas alienam rem minoris pretij, ut fureris rem pretij majoris.

Claudo hunc §. advertendo: quod ad finem proprium virtutis etiam pertineat carentia finis oppositi vitij; sic ad finem justitiæ spectat non sola omissio furti, sed etiam restitutio debiti, per quam tollitur finis injustitiæ. Izquierdo *num.* 149. ex quo merito scribit *num.* 194. finem virtutis constari semper ex duobus; uno positivo, altero negativo; nempe ex actu positivo virtutis, & omissione vitij oppositi. E contra finis vitij saepe etiam coalescit ex actu positivo vitij, & ex omissione actus virtutis sibi oppositæ: aliquando tamen consistere in solo actu ejus positivo, nimirum tunc, quando virtus opposita non præcipit, sed solum consulit suum actum, quo casu omissio hujus non est prohibita, consequenter non mala. E contra quoties actus virtutum sunt præcepti, toties omissiones sunt moraliter malæ.

§ 48. Dices pura omissio actus peccaminosi nequit esse honesta, & meritoria, ergo nec pura omissio actus prohibiti potest esse inhonesta, & demeritoria.

Respondeo antecedens esse incertum: id quidem concedit Arriaga. de *R. P. Karch, Diss.*

Anima *D. 8. S. 6.* Carleton *ibid. D. 26. & tract. 1. Theolog. D. 126. S. 7.* Affirmat verò Ruiz de Providentia *D. 37. S. 1.* esse posse meritoriam præmij naturalis. Ripalda de Ente supernaturali *D. 70.* extendit etiam ad supernaturale præmium à *num. 7. ad 49.* quæ sententia teste Izquierdo de DEO *D. 30. num. 284.* satis probabiliter adstruitur conformiter Sacræ Scripturæ, Patribus, & rationi.

Respondeo nego antecedens, & quidem primò, quoad primam partem, ajo esse per se, & de suo honestam honestate materiali independentem ab omni alio fine: quod enim per se est laudabile, etiam est per se, & ex suo honestum, sed omissio actus vitiosi est per se, & proprio fine laudabilis secundum illud Ecclesiastici 31. *Qui potuit facere mala, & non fecit, ideo stabilita sunt bona illius in Domino.* Quod autem ex proprio fine sit laudabilis patet; nam omissio actus vitiosi est finis partialis proprius e. g. virtutis justitiæ, non minus quam actus positivus restitutionis, sed positio hujus independentem ab alio fine est laudabilis, & honesta, ergo etiam omissio actus vitiosi, nempe furti oppositi virtuti justitiæ est independentem ab alio fine per se ipsam laudabilis, & honesta interpretativè, id est, in æstimatione humana æquivalet actui positivo volenti omittere furtum; proinde sicut voluntas solvendi debitum cum prævisione materialis honestatis in ea solutione inclusa est imputabilis propter se ipsam, ac laudabilis, ita volitio liberè omittens furtum propter se ipsam, nempe propter negativam physicam suam bonitatem cum prævisione

Ggg .

ejus-

ejusdem honestatis materialis est imputabilis æquivalenter, & honesta. Hinc.

Respondeo negando idem antecedens quoad secundam partem, quod non sit meritoria præmij naturalis: quod enim est laude dignum, & in se honestum, est dignum aliquo præmio saltem naturali. Ita Izquierdo utramque partem antecedentis factæ objectionis negans *D. 35. à num. 196.*

549. Dixi *saltem naturali*, quia difficilius est, an possit esse meritoria præmij supernaturalis? nam ad meritum vitæ æternæ est necessaria supernaturalitas quoad substantiam, sed hæc non potest esse intrinseca omissioni secundum se, utpote in se naturali, & purum nihil.

Respondet Ripalda *cit. à num. 45.* omnino secundum se non esse supernaturalem, utpote nihilum, esse tamen supernaturalem intrinsecè ut moraliter honestam: ommissio enim secundum se indifferens, ut dependeat à voluntate regulata à cognitione indifferente naturali proponente ejus negativam bonitatem absolutam, & materialem negativam honestatem, vel à cognitione in substantia supernaturali: si regulatur à cognitione naturali, est libera, & moraliter honesta honestate naturali, eique ut moraliter honestæ est intrinseca libertas, & honestas moralis naturalis constituta intrinsece per principia indifferentiæ effectiva naturalia, & cognitionem naturalem, &

qua talis est intrinsecè meritoria præmij naturalis, omissioni autem actûs vitiosæ elicite ut moraliter honestæ, à voluntate directa ad hanc eliciendam à cognitione supernaturali in substantia convenit, quod ut moraliter honesta seu ut includens cognitionem supernaturalem sit intrinsece sub hac denominatione supernaturalis, proinde apta mereri præmium vitæ æternæ (quia licet formaliter non sit opus supernaturale, est tamen æquivalenter: voluntas enim per illam ita se exercet, ac si revera eliceret autem virtutis) esse enim liberum, & moraliter honestum in nostris principijs est denominatio semiextrinseca constituta partim per omissionem actûs, partim per actum primum proximum indifferentem constitutum per ipsam cognitionem indifferentem. Si autem sustineas libertatem esse essentialiter actui positivo libero, & omissioni; adhuc hæc poterit esse intrinsece, & essentialiter honesta, & supernaturalis: honesta, quia intrinsecè saltem virtualiter respicit motivum determinatum bonum propositum à cognitione naturali; supernaturalis verò, quæ essentialiter pendet ab illustratione supernaturali indifferenter proponente motivum bonum cum materiali honestate. Ita Ripalda *num. 47.* solvens argumenta contraria à *num. 49.* Hæc pro aliquali noticia insinuasse sufficiat.

* *
*

